

УДК 342.95:343.35

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.2.16>

АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВІЙНИ

Нестеренко К.О.,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін, факультету №2, Криворізького Навчально Наукового Інституту ДонДУВС
м. Кривий Ріг, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-0917-6881>*

Булгакова О.В.,

*кандидат економічних наук, доцент, завідувачка кафедри державно-правових дисциплін, факультету №2, Криворізького Навчально Наукового Інституту ДонДУВС
м. Кривий Ріг, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-0893-3732>*

Нестеренко К.О., Булгакова О.В. Антикорупційна політика України в контексті війни.

У статті досліджено особливості національної антикорупційної політики у світлі євроінтеграційних процесів, розвитку громадянського суспільства та повномасштабної війни. Зазначено, що негативний вплив корупції додатково виявляється в падінні авторитету країни, органів державної влади, моральних цінностей у суспільстві, вона зумовлює проникнення кримінальної складової в державно-управлінські та суспільні відносини, а також підриває економічні й політичні засади держави, блокує надходження іноземних інвестицій, що призводить до тінізації економіки.

Охарактеризовано поняття індексу сприйняття корупції та антикорупційної політики, її нормативне підґрунтя і інституційне забезпечення. Проаналізовано комплексні підходи до розробки та впровадження змін задля зниження рівня корупції в окремих сферах життєдіяльності держави. Окреслено ключові недоліки сучасної антикорупційної політики.

Обґрунтовано, що важливими умовами збереження суверенітету держави й відновлення її територіальної цілісності є належна збройна відсіч посягань окупантів, забезпечення соціально-економічних основ і політичної стабільності в країні. У цих умовах протидія корупції продовжує залишатися пріоритетним напрямом державної політики та вимагає від керівництва держави впровадження подальших кардинальних антикорупційних заходів у системі державного управління. Доведено, що поряд з відсіччю військової агресії не менш актуальним пріоритетом для всіх органів державної влади сьогодні має стати боротьба з корупцією. Наголошено, що, питання запобігання та протидії корупції, формування антикорупційної державної політики не втрачає своєї актуальності не під час дії військового стану ні у повоєнний період. Зауважено на тому що Україна демонструє суттєві зрушення у цьому, навіть незважаючи на те, що майже всі ресурси держави і суспільства зараз спрямовані на захист від неспровокованої військової агресії російської федерації. Запропоновано шляхи удосконалення методології розробки та реалізації антикорупційної політики з урахуванням індексу сприйняття корупції.

Ключові слова: корупція, антикорупційна діяльність, антикорупційна політика, індекс сприйняття корупції, антикорупційні органи, державне управління, військова агресія.

Nesterenko K.O., Bulgakova O.V. Anti-corruption policy of Ukraine in the context of war.

The article examines the peculiarities of national anti-corruption policy in the light of European integration processes, civil society development and full-scale war.

It is noted that the negative impact of corruption is additionally manifested in the decline of the authority of the country, state authorities, moral values in society, it causes the penetration of a criminal component into state-management and social relations, as well as undermines the economic and political foundations of the state, blocks the inflow of foreign investments, which leads to shadowing of the economy.

The concept of the index of perception of corruption and anti-corruption policy, its normative basis and institutional support are characterized.

Comprehensive approaches to the development and implementation of changes to reduce the level of corruption in certain spheres of the state's life have been analyzed.

The key shortcomings of the modern anti-corruption policy are outlined.

It is substantiated that the important conditions for preserving the sovereignty of the state and restoring its territorial integrity are the proper armed repulsion of the invaders' encroachments, the provision of socio-economic foundations and political stability in the country. In these conditions, combating corruption continues to be a priority area of state policy and requires the state leadership to implement further radical anti-corruption measures in the state administration system.

It has been proven that, along with repelling military aggression, the fight against corruption should be an equally urgent priority for all state authorities today. It is emphasized that the issue of preventing and countering corruption, the formation of anti-corruption state policy does not lose its relevance neither during martial law nor in the post-war period. It was noted that Ukraine shows significant changes in this regard, despite the fact that almost all the resources of the state and society are now directed to the protection against unprovoked military aggression of the Russian Federation.

Ways of improving the methodology of development and implementation of anti-corruption policy, taking into account the corruption perception index, are proposed.

Key words: corruption, anti-corruption activity, anti-corruption policy, corruption perception index, anti-corruption bodies, state administration, military aggression.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день, не зважаючи на повномасштабне військове вторгнення російської федерації в Україну, наша держава продовжує процеси реформування низки сфер державної політики, процеси демократизації, лібералізації та європейської інтеграції, що активізувались після Революції Гідності та набули ще більшої інтенсивності в умовах війни.

Умовою досягнення статусу розвиненої демократії, забезпечення взаємної довіри між владою та суспільством, розвиток суспільних відносин і вільної конкуренції, створення рівних можливостей для розвитку усіх громадян, суб'єктів господарювання і органів державної влади та місцевого самоврядування і, зрештою, повноцінне входження України до глобального цивілізаційного простору є наявність та реалізація ефективної і зваженої державної антикорупційної політики.

Враховуючи необхідність виконання Україною Угоди про Асоціацію з Європейським Союзом, ключові завдання для підготовки до повноцінної інтеграції з європейським спів товариством, а також беручи до уваги відповідні вимоги європейської та світової спільноти, одним з найбільш актуальних завдань державного управління на сьогодні є посилення політик, інструментів та механізмів боротьби з корупцією на різних рівнях.

Стан опрацювання. Вирішенню різних організаційно-правових проблем корупційної діяльності та вдосконаленню вітчизняного антикорупційного законодавства присвячено праці В.Б. Аве'рянова, Ю.В. Бауліна, С.Г. Брателя, О.М. Бандурки, О.Ю. Бусол, Б.М. Головкина, О.М. Джужі, О.Ю. Дрозда, А.П. Закалюка, М.В. Калатура, А.Т. Комзюка, О.М. Костенка, А.О. Левчук, О.М. Литвинова, І.О. Лугового, О.А. Мартиненка, М.І. Мельника, І.Д. Пастуха, О.П. Рябченко, В.В. Сокурєнка, В.М. Трепака, Т.В. Хабарова, В.В. Чернея, В.І. Шакуна, С.О. Шатрави та інших. Незважаючи на значну кількість робіт, що були присвячені питанням запобігання і протидії корупції, окремі аспекти антикорупційної політики нашої держави в умовах воєнного стану не досліджувалися.

Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування механізмів протидії корупції, а також державної антикорупційної політики крізь призму аналізу індексу сприйняття корупції.

Виклад основного матеріалу. Transparency International Ukraine - акредитований представник глобального руху Transparency International, який з 2012 року допомагає Україні ставати сильнішою. Організація комплексно підходить до розробки та впровадження змін задля зниження рівня корупції в окремих сферах.

Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI) – показник, який з 1995 року розраховується міжнародною організацією Transparency International. Сама організація не проводить власних опитувань. Індекс розраховують на основі 13 досліджень авторитетних міжнародних установ і дослідницьких центрів. Для визначення оцінки України використано 9 джерел [3].

Ключовим показником Індексу є кількість балів, а не місце в рейтингу. Мінімальна оцінка (0 балів) означає, що корупція фактично підміняє собою державу, максимальна (100 балів) свідчить про те, що корупція майже відсутня в житті суспільства. Індекс оцінює корупцію лише в державному секторі.

Індекс сприйняття корупції, розрахований Transparency International Ukraine у 2022 році, свідчить, що Україна перемістилася на 1 бал вище, порівняно з попереднім роком. Одержавши 33 зі 100 можливих балів, вона займає 116 місце зі 180 країн світу. Так само 33 бали мають Алжир, Ангола, Замбія, Монголія, Сальвадор та Філіппіни [3].

Для нашої країни, для її розвитку це має не аби яке значення, а особливо в контексті війни.

Попри російське вторгнення, наша країна показала, що її прогрес в боротьбі з корупцією це сталий процес, який продовжується навіть у надскладний період існування держави [2].

Агресія з боку росії стала іспитом для усіх українських державних інституцій, у тому числі й для антикорупційних органів, створених уже після Революції Гідності. Робота антикорупційних органів, попри деякі обмеження, зумовлені воєнним часом, все одно відбувалася, а її результати були помітними. Також саме у 2022 році українська влада виконала низку обіцянок щодо антикорупційної сфери, які давала раніше.

Серед безперечних досягнень минулого року потрібно назвати ухвалення державної Антикорупційної стратегії, довгоочікуване призначення керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, яка активізувала розслідування щодо топ-корупції. Також свою ефективність показав Вищий антикорупційний суд – за 2022 рік суд розглянув 49 справ, із яких 37- з винесенням вироків [1].

Однак зростання України в останні роки могло бути значно помітнішим, а ефект від боротьби з корупцією – відчутнішим.

Якби конкурс з обрання керівника САП не затягувався, а відбувся, як був запланований у 2021 році, антикорупційні розслідування активізувалися б раніше. Якби парламент не не затягнув прийняття Антикорупційної стратегії на 2 роки, Україна значно раніше отримала б чіткий план дій у боротьбі з корупцією [4].

Якби антикорупційні органи мали повноцінну операційну та інституційну спроможність (фактичну можливість прослуховування для НАБУ, доступ до належної судової експертизи, розширення повноважень САП), антикорупційна система, яка вистояла і під час повномасштабної війни, працювала б ефективніше.

Успіхи України в Індексі сприйняття корупції за останні 10 років показали, що позитивні зміни можливі, якщо на це є політична воля. За цей час Україна відзначилася справді помітним приростом в СРІ, вітчизняна антикорупційна система показала свою спроможність, і ці ж успіхи відзначає світ. Але на тлі світового рейтингу наші результати пока, що попереду ще багато роботи [5].

У 2022 році ми бачили чимало антикорупційних розслідувань, тому що корупція є внутрішнім ворогом, боротьба з яким завжди на часі.

В останні місяці суспільство сформувало запит на значно жорсткіші міри з покарання корупціонерів, а громадськість та ЗМІ зі свого боку ще пильніше відстежують можливі випадки корупції. І для того, щоб процес такого моніторингу був успішним, попри воєнний час в Україні треба максимально відкривати дані там, де це не шкодить безпеці.

Наступні роки для нашої країни багато в чому стануть вирішальними: на Україні чекає не лише перемога у війні з росією, а й складний шлях до повноцінної інтеграції з ЄС. І він, безперечно, неможливий без ефективних антикорупційних реформ [2].

На наш погляд, для зниження рівня корупції у 2023 році необхідно:

– Завершити конкурси й обрати професійних, незалежних і добросовісних керівників органів антикорупційної екосистеми: Агентства з розшуку та менеджменту активів, Національного антикорупційного бюро та Національного агентства з питань запобігання корупції.

– Провести реформу конституційного правосуддя з урахуванням висновків, наданих Венеційською комісією. Провести прозорий конкурс з відбору суддів Конституційного Суду України. Оновити органи суддівського самоврядування для забезпечення нормального функціонування судових установ та запуску повноцінної судової реформи.

– Відкрити дані, де це можливо і не шкодить інтересам безпеки та оборони. Відновити подання електронних декларацій та їх перевірку НАЗК. Відновити подання звітів політичних партій. Відновити функціонал органів, який обмежили через війну, окрім очевидних і обґрунтованих винятків.

– Використовувати електронну систему ProZorro для закупівель відновлення України після російського вторгнення. Забезпечити ефективний контроль та моніторинг закупівель.

Висновки. Негативний вплив корупції додатково виявляється в падінні авторитету країни, органів державної влади, моральних цінностей у суспільстві, вона зумовлює проникнення кримінальної складової в державно-управлінські та суспільні відносини, а також підриває економічні й політичні

засади держави, блокує надходження іноземних інвестицій, що призводить до тінізації економіки, тощо. Безперечно, після Перемоги над державою-агресором перед Україною постане низка економічних, політичних і соціальних проблем, викликаних війною та посиленіх корупцією. У зв'язку з цим наша держава має вже зараз формувати і здійснювати ефективну скоординовану політику протидії корупції, встановлювати й заохочувати ефективні види практики, спрямовані на запобігання корупції. Це потребує злагодженої роботи всіх державних органів і суспільства, діяльність яких має бути спрямована не лише на викорінення корупції як явища, а й запобігання умовам, що спричиняють її виникнення. Таким чином, поряд з відсіччю військової агресії не менш актуальним пріоритетом для всіх органів державної влади сьогодні має стати боротьба з корупцією.

Список використаних джерел:

1. Антикорупційна діяльність. Урядовий портал: веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/antikoruption-diyalnist>.
2. Антикорупційна політика в Україні. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/atikoruption/lectures/lecture_7.html.
3. Індекс сприйняття корупції – 2022. Transparency International Ukraine: веб-сайт. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2022/>.
4. Конвенція ООН проти корупції. Конвенція ООН: ратифікована в Україні Законом України від 18.10.2006 р. № 50. Верховна Рада України. Законодавство України: вебсайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text.
5. Кравчук М., Лаврів І. Сутність корупції та основні шляхи її подолання. Актуальні проблеми правознавства. 2021. № 3. С. 31–36.
6. Нагорняк Л. Нагорняк А.В. Шляхи подолання корупції. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/10547/16_%D0%9D%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BD%D1%8F%D0%BA_260-261.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 14.09.2022).
7. Про запобігання і протидію корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. Верховна Рада України. Законодавство України: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.